

Nd.

854. Frumvarp

til laga um viðauka og breyting á lögum um bygging, ábúð og úttekt jarða frá
12. jan. 1884.

(Eftir 3. umr. í Ed.).

1. gr.

Nú vill leiguliði gera jarðarbætur, sem ekki eru áskildar í byggingarbréfi,
og tilkynnir hann það landsdrotni og leitar samkomulags við hann um, hvernig

kostnað við verkið skuli greiða. Vilji landsdrottinn ekki kosta jarðarbótina, gerir leiguliði hana á sinn kostnað. Heimilt er þó landsdrotinu að líta eftir því, að jarðarbótin sé vel unnin. Við úttekt jarðarinnar, er leiguliði fer frá henni eða hættir ábúð, skal meta jarðarbótina til dagsverka samkvæmt gildandi reglum um það efni. Gjalda skal landsdrottinn leiguliða alt að 1 kr. 50 aurum fyrir hvert dagsverk þeirra jarðarbóta, sem ekki eru áskildar í byggingarskilmálum og styrkhæfar þykja og til fullra nytja hafa komið. Arður sá, er leiguliði hefir haft af jarðarbótunum, skal dreginn frá til lækkunar endurgjaldinu. Njóti hann ávaxta verka sinna í 11 ár eða lengur, þarf landsdrottinn ekkert að gjalda. Gjaldið lækkar að $\frac{1}{10}$ hluta fyrir hvert ábúðarár, að undanteknu fyrsta árinu, frá því að jarðarbótin var unnin.

2. gr.

Þegar jarðeigandi byggir jörð sína eftir að lög þessi öðlast gildi, þá skal hann láta jörðinni fylgja öll bæjarhús, sem nauðsynleg eru til ábúðar á henni. Húsin skulu að mati úttektarmanna vera í viðunanlegu standi og að stærð við hæfi jarðarinnar, og er landsdrotni skylt að bæta úr því á sinn kostnað, sem ávant þykir. Mati úttektarmanna getur hann þó skotið til yfirúttektar.

Til byggingar bæjarhúsanna er landsdrottinn þó ekki skyldur að leggja fram meira fé en samsvari 8-földu afgangi jarðarinnar, eins og það hefir verið að meðaltali síðastliðin 5 ár.

3. gr.

Bæjarhúsum þeim, er leiguliði tekur við og jörð fylgja, er hann skyldur að halda við á sinn kostnað, svo að ekki rýrni þau að öðru en fyrningu. Landsdrottinn getur látið úttektarmenn meta, hvort svo sé hve nær sem hann vill, en bera verður hann allan kostnaðinn við matið, nema svo reynist, að leiguliði hafi ekki fullnægt skyldu sinni um viðhaldið, en þá ber leiguliði kostnaðinn hálfan.

Vanræksla á viðhaldi húsanna af hendi leiguliða varðar úthyggingu og fullum skaðabótum.

Vextir af húsaverðinu og fyrningargjald skal vera innifalið í landskuld jarðarinnar.

Þegar bæjarhúsin eru svo forn orðin, að þau samkvæmt mati úttektarmanna þurfa að endurbyggjast, er jarðeigandi skyldur að byggja þau upp að nýju á sinn kostnað. Því mati getur hann þó skotið til yfirúttektar.

4. gr.

Leiguliðum, er hafa innstæðukúgildi á ábýlisjörðum sínum, er, frá því lög þessi koma í gildi, heimilt að leysa til sín kúgildin gegn því, að leggja jörðinni til aðra eign jafn-góða sem hún þarfnast:

- a. Í húsum, er leiguliði á og eru óhjákvæmileg fyrir hæfilega ábúð á jörðinni.
- b. Í jarðarbótum, er auka framleiðslu jarðarinnar og verð og eru full eign leiguliða eða þeim hluta jarðarbótanna, sem er lögmæt eign hans, samkv. 1. gr. hér að framan.

Úttektarmenn meta til verðs kúgildin, svo og eignir þær, er á móti eru látnar, og skulu þær eigi nema minna verði en kúgildin.

Kúgildaleigan telst upp frá því með landskuld jarðarinnar.

5. gr.

Nú kýs landsdrottinn heldur að taka kúgildi af jörðu til sín en að taka eignir á móti og er honum það heimilt, hvenær er hann vill. Fellur þá kúgilda-leigan niður, en landskuldin hækkar um mismun þann, er metinn verður á kú-gildaleigunni og almennri peningarentu af verði kúgildanna. Þessa landskuldar-hækkun meta úttektarmenn, nema hlutaðeigendur komi sér saman.

6. gr.

Úttektarmenn skulu skifta til afnota slægjum í sameiginlegu beitilandi milli ábúenda, ef einhver þeirra óskar þess. Kostnaðinn greiða þeir allir eftir jarðarstærð.

7. gr.

Nú á maður jörð eða jarðarpart, sem er sérstakt býli, er hefir sameiginlegt land við annað sérstakt býli, þá hefir hann rétt til að krefjast þess, að út-tektarmenn skifti honum út sínum hluta landsins eða nokkrum hluta þess. Eigi skal þó, nema með samþykki eiganda að meiri hluta landsins, skifta því landi, sem sérstök hlunnindi eru við, önnur en slægjur, beit, skógarhögg og mótekja, svo sem eggver, laxveiði, selveiði, reki, skipsuppsátur, lóðargjöld o. s. frv. Skiftin skulu miðast við stærð jarðanna eða jarðarpartanna eftir jarðamati, og skal ekki að eins fara eftir flatarmáli landsins, heldur og gæðum þess og verðmæti á hverjum stað. Kostnaðinn við skiftin greiðir sá, er þeirra heiðist, ef eigi er óskað að út sé skift nema nokkrum hluta þess lands, er býli hans tilheyrir, en annars skiftist kostnaðurinn að tiltölu við jarðarstærð.

8. gr.

Skifti þau, sem ræðir um í 7. gr., skulu vera til fullrar eignar og skal bjóða öllum eigendum að landi því, er skifta skal, að vera við þau. Hver sá eigandi, sem óánægður er með skiftin, getur heimtað yfirmat; skal sýslumaður dómkveðja 4 menn óvilhalla til að framkvæma það, og fá þeir hver um sig 4 kr. kaup á dag meðan þeir eru að skiftum. Rétt til að heimta yfirmat hefir og hver veðhafi í landi því, sem skift er, í 2 ár frá því að honum eru tilkynnt skiftin. Kostnaðinn við yfirmatið greiðir sá, er óskar þess, sé engin breyting gerð á skiftinum, ella skiftist hann að tiltölu við jarðarstærð.

9. gr.

Nú vill jarðeigandi girða land jarðar sinnar með gripheldri virgirðingu á landamerkjum, og skal hann þá láta skoðunarmann jarðarbóta á því svæði og út-tektarmenn mæla fyrir girðingunni, gera áætlun um kostnað við hana og ákveða legu hennar. Skal girðingin liggja beint yfir nes, þar sem merki liggja í smákrókum, en þó þannig að hvorugur missi slægju og beitiland eftir því, sem við verður komið. En réttur til annara afnota helst óbreyttur.

Því næst tilkynnir jarðeigandi fyrirætlun sína þeim, er land á móti honum, og leitar samkomulags um girðinguna og kostnað til hennar. Komi þeir sér ekki saman, getur sá, er girða vill, eigi að síður girt, og ber þá sá, er land á móti honum, helming hins áætlaða kostnaðar. Þó verður af einni jörð eigi krafist meira framlags á þennan hátt á hverjum 5 árum, en sem svari eins árs afgjaldi jarðarinnar, og er gjalddagi í byrjun hvers fimm ára tímabils, unz kostnaðurinn er greiddur að fullu. Um greiðslu þess kostnaðar fer sem um viður-

kenda skuld, er á jarðeiganda hvílir, og flyzt hún yfir á nýjan eiganda ef eiganda-skifti verða.

10. gr.

Eign og viðhald girðinga þeirra, sem um er rætt í 9. gr., er sameiginleg báðum jörðum frá því hún er upp komin fullger. En skifta skal girðingunni jafnt milli jarðanna, svo að sinn hluta annist hvor. Sé viðhald girðingar vanrækt af öðrum hvorum jarðeiganda, þá á hinn rétt á að krefjast nauðsynlegra umbóta á kostnað þess, sem vanrækslunnar er valdur.

Úttektarmenn skulu skifta girðingunni og meta, hvort henni er haldið við svo gilt sé.

11. gr.

Ákvæðin í 9. og 10. gr. um girðingar á landamerkjum gilda ekki um fjalllendi, nema slægjuland sé, og ekki um önnur víðlend beitolönd, sem ekki eru notuð til slæгна, né liggja að slægjulöndum. Úttektarmenn skera úr, hvort landið samkvæmt þessu sé undanþegið girðingarskyldu þeirri, sem ræðir um í 9. og 10. gr.

12. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi númerin ákvæði 6. gr. og 20. gr. í lögum 12. jan. 1884, um bygging, ábúð og úttekt jarða, svo og önnur ákvæði, er koma í bága við lög þessi.